

Observatoriulu ese de doue ori in
septemana, Mercurea si Sambat'a.

Pretiu

pentru Sibiu pe 1 anu intregu
7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu
la casa cu 1 fl. mai multu pe
anu; — trimisu cu post'a in
laintrulu monarchiei pe 1 anu
intregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. —
In strainatate pe 1 anu 10 fl. seu
22 franci, pe 6 luni 5 fl. seu 11
franci. — Numeri singuratici se
dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu si literariu.

Anulu VI.

Ori-ce inserate,

se platescu pe serie seu linia, cu
litere merunte garmondu, la prim'a
publicare câte 7 cr., la a dou'a si
a trei'a câte 6 cr. v. a. si preste
aceea 30 cr. de timbru la tesau-
rulu publicu.

Prenumeratiunile se potu face
in modulu celu mai usioru prin
asemnatiunile postei statului, a-
dressate de a dreptulu la Redacti-
unea Diariului

„Observatoriulu“ in Sibiu.

Nr. 29.

— Sibiu, Mercuri 13/25 Aprile. —

1883.

Biseric'a romana.

Situatiunea bisericeii romane nu este tocmai
un'a din cele placute si cá cestiune politica ea
de si nu ocupa primul rang, in totu casulu in sa
merita a fi neincetatu discutata si pusa la ordinea
dilei.

Primimu in acésta materie o interessanta bro-
siurica a rever. d. Joane Marcu protopopu si
parocu in Satu-mar, in care dlu autoru, se încérca
a pune in evidentiá necessitateá infintiarri bisericeii
romane.

Punctele de vedere ale autorului ne paru
destulu de interessante si serióse, pentru de a fi
cunoscute si in cercuri mai largi. Ne facemu deci
placerea, a reproduce la loculu acesta, textulu bro-
siurei dlui Joane Marcu, care permite cá pro-
logu urmatórele consideratiuni:

„Sórtea nóstra a romaniloru e impreunata cu
religiunea mai tare cá sórtea altoru popóra. Eu
combinandu starea romaniloru din tóte tierile, aflu,
cá impregiurarile din di in di totu mai imperiosu
reclama ide'a unei bisericeii proprie romane.

Russii din religiune facu midiolocu de nimicire
pentru popórale, ce se tínu de acea biserica cu
dènsii, precum arata starea din Bassarabi'a: unu
mare principe russu a si disu in Romani'a in anii
trecuti, cá popórale, ce se tínu de biseric'a resar-
itului, au se fia slavi.

Macedoni'a si Albani'a se tínu de turci, si
acoio episcopii greci lucra din tóte poterile a
greci pre romani, denegandu si cele sante acelu
romani, cari sunt credentiosi originii si causei ro-
mane. Una parte a Turciei, Europ'a ia datu'o nu
demultu Greciei, si romanii, ce siedu in acelu tínutu,
prin legatur'a cu biseric'a gréca sunt chiaru dati
peririi pentru romanitate.

Suferintiele si perderile nemarginite, ce amu
induratu in trecutu prin supunerea nóstra biseri-
césca altoru popóra straine, le scimu cu totii, inse
si adi, cu starea bisericésca, in care ne aflamu,
nu suntemu, precum se vede, decâtu obiectu de
prada si pentru o ginte si pentru alt'a.

Cu o biserica propria romana nu numai, cá
amu face cu totii unu corpu bisericescu, ci amu fi

si scutiti de nimicire, cu care ne amenintia alte
ginti. Asia biseric'a romana e midiolocu potente
atátu pentru consolidarea si fericirea câtu si pentru
ensa-si esistentia nóstra.

Aceste consideratiuni inalte si sante m'au in-
demnatu se publicu aici ide'a mea despre o biserica
propria romana, ce o desvoltasemu inca in anii
trecuti.

In meritu dlu autoru scrie acestea:

„Noi romanii ne tínemu de biseric'a grecésca,
si cea mai mare parte de biseric'a grecésca orto-
doxa. Mergendu la originea desbinarii dintre biseric'a
resaritului si apusului: cea grecésca si romana, e
sciutu, cá grecii, dupa-ce au incaputu la poterea
politica in imperiulu dela resaritu, infintiatu de
romani, au voitu se traga la sine si poterea su-
prema bisericésca, alu carii representante erá la
Rom'a. Éca indemnulu adevératu alu desbinarii!

De aici e, cá patriarchiloru de Constantopolu
si adi le place a fi numiti episcopii Romei noue,
cá asia se aiba form'a la dreptulu pretinsu, pe
cátu dupa dis'a vechia: unde e Rom'a acolo e
biseric'a. Deci luandu caus'a cu seriozitateá ce i
se cuvine: nu póte fi ironia mai amara, decâtu se
fimu noi romanii alaturati bisericeii grecesci, dandu
mána de ajutoriu la greci, cá pe ruinele demnitatii
nóstre nationale se înaltie tronulu maririi grecesci.

Unirea unei parti din romani cu Rom'a avea
chiamarea a sterge, celu puçinu in parte, acésta
rusine depe fruntea nóstra. Inse cu starea nóstra
bisericésca si in acésta positiune suntemu luati de
apendici altoru-a, si numai prin lupte ne potemu
sustiné si drepturile avute. Asemenea stare nu póte
fi normala, cá impedeá desvoltarea comuna si
buna-starea, prin urmare ea nu e chiamarea unei
natiuni.

Romanii din Romani'a se tínu de biseric'a
greca ortodoxa, si se bucura, cá biseric'a loru,
precum dicu, e autocefala. Inse russii totu pe
terenulu bisericeii grecesci ortodoxe apésa pe ro-
manii din Bassarabi'a, precum grecii pe cei din
partile Turciei, si daca le va succede, anume la
russi, a desvesce pe romani in Bassarabi'a din
romanitatea loru, cine póte negá, cá acelu processu
de nimicire nu 'lu voru intinde totu pe acelu

terenu si la romanii din Romani'a si din alte
parti? Pana candu dara ritulu ne remane grecescu,
de si tradusu pe romania, grecesci si tóte institu-
tiunile bisericesci, suntemu amenintiati in ensa-si
esistentia nóstra, si biseric'a romana nu e alt'a,
decátu unu ramu sterpu pe arborele nefructiferu
alu bisericeii grecesci.

La inceputulu crestinetatii popórale compacte
de atunci si-au infintiatu ritulu si institutiunile
bisericesci, asia grecii, asia romanii — strabunii
nostrii, asia egiptenii si altii. Acestu dreptu se
cuvine si popóraloru de adi, si mai alesu noue,
nepotiloru acelu strabuni, pe cari providenti'a 'i
aflá demni pentru virtutile loru patriotice, cum
dice santulu parinte Augustinu, a se servi cu dènsii
de midiolóce intru propagarea crestinetatii. Ce dara
corespunde la starea si demnitatea nóstra, si ce
póte asecurá esistentia nóstra nationale, este, cá
se avem biserica propria romana, si acésta:

- a) cu ritulu propriu romanu,
- b) cu organizatiune hierarchica propria romana,
- c) cu dreptu bisericescu propriu romanu.

Luandu ritulu, chiaru se nu fimu cu respectu
cátu starea nóstra nationale, a face totusi stramu-
tare in ritulu de adi, e cea mai santa necesitate.
Eu me plecu din ánima la santi'a si genialitatea
parintiloru bisericesci, pe cari 'i onoram cá pe
autorii ritulu grecescu, inse barbati de specialitate
dicu, cá acestu ritulu a trecutu preste multe stramu-
tari, si nici la liturgie nu se scie, ce e dela san-
tulu Joane, ce dela santulu Vasiliu. Veri-cum se
fia, aceea nu se póte denegá, cá ritulu grecescu,
in form'a sa de adi, e fórté lungu, si mai alesu la
unele ocaziuni asia de lungu, in câtu nu este
cantoru, care se fia in stare, cu cuvenintia a le
poté recitá si cantá tóte cele prescise. De aici
unii lasa din ele nedise, éra altii le recita cu
rapediciune mare, si apoi nu le întielegu nici ei
nici poporulu.

Din alta parte in ritulu grecescu de adi se
afla si espressiuni de acelea, cari vatema simtiulu
celu bunu, cá se nu dicu mai multu, precum la
canonulu esirii sufletului: se nu inmormentamu
corpulu mortulu, ci se 'lu lapedamu la cani, cá
se-i mance canii ánim'a. — Ce póte fi dara mai

Foisiór'a „Observatoriului“.

Agerimea mintiei femeiloru de a cuprinde si pricepe.

— Dupa Dr. J. Sikor. —

Organulu ániei, sistemulu nerviloru, nu numai
pentru aceea e mai finu si mai delicatu la femei, pentru
cá ele se póta simti mai profundu si mai tare bucuria
ori durerea, si pentru-cá se fia dispuse de a primí mai
cu usioretate impressiunile lunei esterne, ci si pentru
aceea, cá mintea lor se fia mai agera si priceperea
aceleia mai accelerata, si atare in câtu se scia deosebí
inca si obiectele cele mai mici si mai delicate.

Nu aveti dreptu de a ve plange femeiloru! contra
sortiei, care v'a lasatu pe voi se ve nasceti femei, cá-
ci de si pentru deslegarea problemei vóstre atátu de grea
v'a provediutu numai cu puçine avantagie materiali,
dara in loculu acelu v'a datu spre dispunere cu multu
mai multi tesauri morali, cari rebonifica indiecitulu lipsele
starei vóstre.

Daca consideramu mai de aprópe cele doue genuri
omenesci (adea genulu masculinu si genulu femininu),
ne potemu convinge indata, cá din natur'a omenésca
cea constatóre din doue substantie: materia si spiritulu,
barbatulu representa partea materiala, éra femeia cea
spirituala. De unde se si dice cá ratiunea cea naturala,
intiesulu celu sanetosu, istetimea cea glumétia pe care
némtiulu o numesce „Mutterwitz“, contemplarea sigura
a lucruriloru ce e o însusire eschisiva a femeiloru, —
tóte acestea se afla in o mesura mai mare la femei,
decátu la barbati, fia ei câtu de culti si câtu de ageri
in privinti'a memoriei.

Spiritulu — ratiunea — femeiei se bucura de
acea functiune sigura cá si nodulu celui mai incurcatu
inca 'i afla modulu de deslegare. Pana-ce barbatulu,
dorindu de a'si castigá sciinti'a din carti, le scrutédia
cu pasiune si'si umple spiritulu seu cu principii de
acelea, pe cari altii asemenea lui (ba de multe-ori mai

debili) le-au despusu in acelea cá in nescari monumente,
pana atunci ochiulu celu ageru alu femeiei citesce in
cartea cea mare a naturei, si in acésta dá de adevérurile
eterne ale vietiei, cari i se descoperu fára de o scrutare
mai mare. Femeiei in întieptiunea sa nu 'i stá in
cale unu obstacolu asia de incomodu precum e la bar-
bati unu Epicuru, unu Platone, unu Aristotele, unu
Zeno si altii. Pe ea nu o restringe in filosofi'a sa
nici-o sistema, ea ajunge pe o cale cu multu mai scurta
la adevérurile eterne ale vietiei si naturei.

Tóta femeia e o rationalista, dice rationalistulu
Rousseau. Precum magnetulu atrage ferulu, intocmai
si lumea interna a cugetelor si simtiementelor secrete
femeiesci inca atrage sufletulu ei intru atátu, in câtu
inaintea acestuia, avendu óresi-careva însusire presim-
pitóre, regnulu celoru nevedite nu e asia de neapropi-
abilu, precum e inaintea barbatiloru. Anume femeia
nu numai simtiementele si impressiunile acelea le co-
prinde, cari influintiédia directu asupra sa, ci si acele,
cari au influintiatu asupra altora fia escitate prin sim-
patia, fia prin antipatia totu un'a e, dara e faptu, cá
in momentul candu in peptulu altuia resuna o córda
a simtirei, tocmai atunci si in internulu femeiei, aceea
sau o alta córda contraria inca e atinsa. Acésta o
causédia facultatea cea inalta a imaginatiunei, cu care
nu se póte mandrí decâtu numai spiritulu femeiescu.
Pe femei de comunu mai multu le interessédia impre-
giurarea aceea, care se desvóltá in ánima, decâtu aceea,
pe care le-o presenta lumea visibila, deci chiaru pentru
aceea, daca pururea se nusiuescu in descoperirea, cá
óre ce cugeta si cum judeca cineva despre densele,
acésta in cátuva e o nisuintia egoistica ce e dreptu,
dara prea deplinu corespundietória naturei femeiesci.

Pe terenulu calitatiloru spirituali femeie posedu
mai puçina facultate despre obiectele abstracte, precum
si despre lucrurile acelea, cari sunt productulu unui
studiu mai profundu decâtu barbatii; dara cu atátu mai
mare, mai viu si mai delicatu este simtiulu lor spre
totu aceea ce se afla in apropiarea lor si ce e estra-
ordinariu, din care cauza lucrurile acestea ele le si

coprindu la momentu, indata la prim'a vedere si cu mai
mare usioretate decâtu barbatii. Ratiunea femeiloru
provediuta cu o dispositiune mai agitiaciósá a internulu,
inarmata cu o delicatetia mai mare a simtiementelor,
si cu simtiulu imediatu alu contemplatiunei lucruriloru,
intrece ratiunea barbatésca, cu deosebire in tactulu
celu finu si siguru, cu care pronuntia judecat'a indata
(a là moment) asupra anumiteloru persóne si impregiu-
rari, si adveratatea careia barbatulu mirandu-se o re-
cunósce ce e dreptu, dara nici-odata nu e in stare de
a pricepe, cum a succésu femeiei si mintiei ei celei
agere a aduce la lumina atare adevér. Dara inaintea
femeiloru acesta e unu lucru atátu de simplu si ratio-
nalu, in câtu e impossibilu a nu'lu descoperi.

Poterea acésta atátu de frumósá a spirituluí fe-
meiescu de a coprinde si pricepe si-a aflu in tóte
timpurile admiratorii si reveritorií sei, firesce intre aceia
cari o au observatu si in succésulu ei o au sciutu
apretiá. Cumcá femeie sunt in o relatiune óre-care cu
simtiurile altora, au sciut'o dejá si grecii si romanii,
numai câtu ei apoi au mersu pana acolo de au crediutu
si sustinutu cá ele sunt in o adevérata legatura secreta
cu „spiritele“, prin urmare cá in fiinti'a femeiesca este
ceva supranaturalu, ceva, ce nu e umanu. Singuru de
aici se póte esplicá de ce ei sciinti'a, art'a si alte idei
sublime totudeauna si le-au inchipuitu personificate si
dieificate in fiintia femeiesca. De aici vine cá oraculii
si preotesele Sybillei au fostu de cea mai mare insem-
natate, ba insusi ele (preotesele) inca au fostu convinse
despre aceea, cá sunt monitoriele (organele) unui indemnu
mai inaltu, de-óre ce pe o femeia nimica nu o inaltia
mai tare cá impressiunea aceea ce o face ea in altii.
In credinti'a acésta a mai potutu se le intarésca spre
respectivale inca si impregiurarea, cá femeia daca vor-
besce, daca prin vorbirea ei vrea se convinga pe cineva,
cu atátu usioretate si cu atátu istetime isi scie portá
limb'a, in câtu, fára de a observá chiaru si ea, tine
oratori'a cea mai splendida si mai convingátóre, care
de si nu va potea atrage mintea cea preocupata, dara
e in stare de a rapí cu sine tóte simtiementele.

salutariu, decât unu ritu propriu romanu, care se înalță marirea religiunii, și se făa acomodat și recerentilor credincioșilor. Eu cred, că unu atare ritu ar desceță interesa și la alte popora, cari tînu acum ritulu grecescu.

Biserica propriă fără organizațiune hierarchică nici-nu se pôte cugetă. Acēsta organizațiune e se făa basată pe respectele dogmatice, combinate cu datinele și impregiurările nōstre, și se se întinda preste toti romanii. Ecă, bisericile protestantice sunt că frundiele, ce le suflă ventulu de ici colo, fără nici o relațiune între sine, totuși ungurii protestanți din Ungari'a sustînu relațiunea bisericăscă cu ungurii protestanți din Romani'a, și în Siematismulu bisericeii protestantice din Ungari'a e coprinsu și protopopiatulu din Romani'a: a romanii ai espereség.

Despre legile bisericesci, sau instituțiunile dreptului canonicu, nu ne potemu îndoi, că sunt bune în sine, că acomodate la acele impregiurări, între cari s'au adusu. Ci în firea legiloru jace, că la apretierea lor se consideram totdeauna diferenți'a impregiurărilor. Și renumitul autoru alu cartii: *L'esprit des lois*, dice, că diferite popora recer și legi diferite. De aici necesitatea urgentă a acomodă instituțiunile dreptului canonicu după recerintile escate, ceea ce a accentuat în sinodulu bisericeii apusane, tînutu în Rom'a, și episcopulu Strossmayer. Acēsta necesitate încă e mai urgentă la noi, că dreptu legile nōstre bisericesci sunt aduse pentru altu popor, altu timp, alte locuri, altă climă. E se avem dăra și dreptu bisericescu propriu romanu, care se făa apoi deplin și în form'a sa, se recere, că legile bisericesci se făa întru acelu-a chiaru codificate. În acestu respectu bisericeii romani ar fi de modelu la tōte bisericile crestine.

Aceste sunt elementele, cari conduc la înființarea unei biserice romane. Înse aici se nasce întrebarea, ce pozițiune se aiba bisericeii romani față de alte biserice crestine?

Adevărulu e unulu, și fiindu că bas'a creștinătății e reprezentarea adevărulu, bisericile crestine dela începutu s'au luptat a sustîne unirea între sine. Unirea este în bisericeii apusane, ea se află și în bisericeii resaritului, dacă și adî ne rogăm pentru unirea tuturor. Bisericile protestantice nu au putut ajunge la unire esternală în sine, totuși se laudă și ele celu puțin cu unire internă, sufletească. Deci nici bisericeii romani nu ar pōt fi separata, nu fără relațiune către alte biserice crestine, că separațiunea e în contra spiritulu creștinătății.

Noi avem de ales între două biserice, între bisericeii Romei și Constantinopolului. La acēsta alegere nu ne potemu ocupă cu virtuțile sau defectele unor oameni singuratici, de cari se potu află veri și unde, ci întrebarea e, care din aceste două biserice corespunde binelui nostru? Bisericeii de Constantinopol e grēcă, și puterea ce-si arōga, e dela începutu a Romei, precum amu aretat mai sus, era bisericeii de Rom'a e romani. Veri și ce relațiune dăra din partea nōstră cu bisericeii de Constantinopol ar fi fapta în contra romanității nōstre, că prin asemenea procedură ne amu însoci cu o putere, care e adversaria sangelui nostru.

Dacă cautăm la activitatea acestor două biserice, bisericeii grēcă dela desbinare încōce, precum i-ar fi secatu fantele viuetiei, nu are barbati cu invetiatu înalte, poporul debutu scutulu ei a cadutu în întunereculu nesciinției, și ea abia e în stare a sustîne creștinătatea în sinulu seu. Din

Ōre înslatului s'au cei din evulu vechiu, cādu a tînutu că femeii e în relațiune secretă cu „spiritele“, și că e o ființă providentă cu calități supranaturale? — Da, s'au înslatulu, căci haru Domnului și ele sunt numai ființe moritōre că noi barbati, dăra asia ființe cari au nobil'a chiamare și facultate spirituala de a se luptă pentru totu ce e curat, bun și frumos, asia ființe, singuru carora avem de a le multam, că încă suntem în stare de a face deosebire între frumos și urit, nobil și de jos, bun și reu, asia ființe, cari sunt providente cu minte, cu rațiune, în unele casuri mai ageră decât a barbatiloru, și în urma asia ființe, pe cari dacă le va tîne prea bunulu Ddieu a culmea misiunii lor nobile, înseși sunt în stare de a escită în animile nōstre totu ce e frumos, bun și nobil, și acela apoi a'lu cultivă și nutre.

Că pe langă calitatea acēstă atātu de miraculoasă a minții de a cuprinde și pricepe, totuși se întempla de femeile gresiescu în judecat'a și în faptele lor în tocmăi că și noi, ba se predica de către unii barbati pururea sinistri față de ele, că partea cea mai debila a omeniei, aceea trebuie se aiba o cauză ōre-care gravă.

Da, este cauza și încă destul de ponderoasă, care zace în caracteristic'a aceea a naturii femeiesci, că vorbirea și faptele ei, adese-ori sunt lipsite de prob'a unei cugetări mai profunde și unei judecări mai tardii

contra în bisericeii Romei sunt barbati cei mai luminați în tōte ramurile științelor, cu ea sunt în legătură poporale cele mai culte, preotimea acestei biserice se pōte numi modelu culturi, și misionarii ei propaga creștinătatea la tōte poporale lumii.

Faptele sunt adevărintele vieții. Noi traimu, și chiamarea nōstră nu pōt fi nici decât, a ne alatură cu unu corp paralizat, că putredinea ce rōde trunchiulu, trece și la medularie. Precum dăra originea ni o avem dela Rom'a, asia interesulu nostru de viață reclama, a ne pune cu Rom'a în relațiune, care are fantele vieții, și a carii activitate se întinde preste tōte marginile pământulu.

Relațiunea bisericeii romane cu Rom'a nu pōt fi supunere servilă, și ea nu va se dica mai multu, decât că puterea centrală bisericească nu e la Constantinopol, ci la Rom'a. Diferența între aceste două biserice nici se referesce la alte respecte, că ce mai reproduc grecii, nu sunt decât preceste — velu tiesut de densi, spre a'și acoperi scopulu întru respingerea relațiunii cu romanii, și anume cu Rom'a.

Ci potu fi întebatu, în ce anume basediu eu importanți'a la relațiunea cu Rom'a? Am se răspundu, că prin acea relațiune și cu o biserică propriă romani asupra rusilor și grecilor îndreptate pe terenu religios spre nimicirea romanilor, aru încetă îndată, că prin o putere mai înaltă. Din altă parte, progresulu făcutu de romani de cātiva ani încōce lu numescu gigantic și adversarii noștri, și întru adevăr la instituțiunile romane se provōcă că la unu modelu, și acelu popor mare, care se numesce pe sine poporul culturi, — casu întemplat în parlamentulu Germaniei. Ce a mijloculu acestu progresu? Curat spiritulu latinu.

Limb'a romani mii de ani a trairu la popor, și ea, frumseti'a limbiloru, nu si-a aflatu maștri, cari se o ridice la stare de cultură: după o parte din romani a devenit în relațiune cu bisericeii Romei, și spiritulu latinității a inspirat clerulu romanu, membrii acestui cleru, și primi cei educați la Rom'a, s'a alesu maștrii aceleia. Desvoltarea limbii romane e lucrarea spiritulu latinu, anume spiritulu de cultură alu bisericeii Romei.

Și cum e cu instituțiunile politice din Romani'a? Calatorēscă cineva pământulu impregiuru și întrebă tōte poporale, credu că va află instituțiuni frumoșe, unele chiar asemenea cu cele romane, ci mai demne de genulu omenescu, mai acomodate de a ferici o țieră, în o colecțiune nu va află decât instituțiunile politice romane. Ideile ce le-au proclamat în lume poporale latine, s'au implantat în animele romanilor, și instituțiunile politice romane asemenea sunt fructele maretie ale spiritulu latinu.

Acestu spirit ne e de luat dăra de condițiune și la regenerațiunea nōstră religioasă, prin ce avem în evidență importanți'a relațiunii nōstre cu Rom'a. Ecă asia amu fi adevăratulu punctu de manecare între cultur'a apusului și nepasarea resaritului, și cine cunōșce puterea religiunii la poporale dela resaritu, acela pōt se judece despre urmarile acestei regenerațiuni religioșe.

Eu descrie aici liniamentele generali ale unei biserice proprii romane, și la casu voi dă vederile mele și în detaliu: caus'a e cea mai momentuoasă, cestiune de viață pentru noi, și dacă romanii voru fi interesați de ea, cele scrise de mine potu deveni fapte.

și mai mature. Vorbesce și lucră femeii a la indemnulu șoptirei sale interne de multe-ori fără de a se fi cugătat mai serios și fără de a fi consultat judecat'a minții sanetōse despre adevăratatea și dreptatea lucrului. Erōrea acēstă cu atātă e mai mare, cu cātă la femeii provine singuru din prea mare încredere în infalibilitatea facultății lor spirituale, de unde de si au gresit, nu voiescu se o recunōșca, cu atātă mai puțin se si-o marturisēscă. Înse slabituinea acēstă a femeiei se pōt cură usioru, și anume asia, dacă femeile pe langă agerimea minții de a coprinde și pricepe, cu care sunt donate, se voru dedă încă de tinere și la sistemulu acela de vorbire și cugetare, după care o parte a minții lor se nu grabēscă înainte, ci se aștepte și pe cealaltă parte, că astfelu între partile judecătōre și îndeplinitōre ale rațiunii se făa totdeauna respectulu cuvenit și corespunditoriu. Dacă voru invetiă, observă și tinea femeile nōstre totdeauna regul'a acēstă, atunci făa sigure că aceea va împrumută cugetarei și judecătiei, vederei agere și profunde, și tactulu celui finu alu lor o putere, care dechiarățiunea sau mai bine disu sentenți'a ori-carei femei culte o va face unu adevăratu oraculu, în dreptatea caruia se va liniși ori-si ce moritoriu.

Blasiu, 22 Martiu 1883.

Joanu M. Petranu.

R u s s i ' a .

În „N. fr. Presse“ gasim următoarea telegramă din Moscova cu data din 13 Aprilie:

Insignele încoronării au sosit, erii la amiazi aici din Petersburg cu unu trenu extraordinar, și fura primite în modu solemn la gara de gubernatorele civilu, de polițaiulu suprem, și de reprezentanții nobilimii din Moscova. Convoiulu ilu deschidea unu escadronu de dragoni din regimentulu Sumyer cu unu corp de trompete. În trasuri deschise veniau apoi camardinerii, maștrii de ceremonie și alții, apoi, în trasuri închise, trase de patru cai, veniau în fia-care cātă patru consilieri secreți, cari tîneau pe perne cusute cu aur în insigniele ordinulu Andreas, apoi merulu imperialu, sceptrulu, mica corōnă a reginei, marea corōnă a imperatului, amandou de argintu, copii moderne de pe secularele și grelele corōne originare. Corōn'a imperatului era tînută de consiliarii secreți Dascoff, Sildbach și Giuwartowski. Poporul se gramadise în masse mari; elu era fōrte liniștit. Cortegiulu se închidea prin dragoni. Într'unu echipagiu mai veneau apoi grenadieri d'ai palatulu, din palatulu de erna.

Se anunția din Moscova către „P. Lloyd“ că până acum au fostu tramise de acolo în Siberia aproape două mii persoane banuite, și acēsta, după cum se anunția, numai pentru timpul încoronării.

Die „Presse“ publică următoarea telegramă ce i se tramite din Cravovi'a cu data de 10 Martiu:

O relațiune din Moscova sosită astăzi aici, spune că poliția d'acolo a aflatu Martie trecută despre o consfățire secretă nihilistă. Cādu poliția și gendarmii patruseră în casa nihilistii opuseră o mare resistință, și doi agenți polițieni fura raniti cu focuri de revolveru. Mai mulți nihilistii fura arestați. Se dice că aceștia erau în legătură cu cei arestați în Petersburg.

Dinamita în Engliter'a.

„L'Independance belge“ dă următoarele amănunte asupra distrugerii nitro-glicerinei și a dinamitei descoperite la Birmingham la Whitehead:

Descoperirea acestui depozit a redat o fōrte grea problemă: cum se se distruga, fără pericolu pentru orasiu, enorma cantitate de materii explozibile gramadite în magazia? S'a luat otarirea că primarul din Birmingham, însoțit de trei es-perti: colonelulu Majendie, doctorulu Duprē și d. Macready, ingeniari alu statulu, voru procedea la acēsta delicată operațiune în diu'a de Domineca.

La ōra otarită, o panică coprinse tōtă vecinătatea. Toti locuitorii si-au parasit casele și s'au dusu se se refugiedu în celelaltu capet alu orasiului. Primarele și tovarasii sei nu au fostu superati de curiosi. Ei otarise de a asedia tōte materiile explozibile într'o imensă trasura celulară care era se le transporte la țieră pentru a fi distruse. Era se se transportedie astu-felu mai bine de o sută de ōle, ladi, ulciōre pline cu nitro-glicerina și dinamita și din care unulu singuru, manuat într'unu modu bruscu, ar fi putut se face explozie și se arunce în aer totu cartierulu. Se întielege că au trebuit se se ia precauțiuni nenumerate pentru a duce la sfirsitu o asemenea sarcină. S'a lucrat în acestu scopu mai multe ōre de a rindulu; apoi trasur'a celulară s'a pus în miscare cu îngrositōrea ei încarcare, evitandu pavagiulu neregulat, pentru a preveni cea mai mică saritura și escortată de unu detașamentu de agenți de poliție, cari tîneau revolverulu gata și a carora presinția era inutilă, căci trecetorii fugeau de îngrozitorulu vehicul, că și cum ar fi avut ciurma într'ensulu și cortegiulu a caletoritu astu-felu print'runu orasiu pustiu.

Ajunsa la campu, la o lege și jumătate de parte de orasiu, trasur'a se opri; s'a scos din ea tōte ulciōrele, ladi, care au fostu desiertate încetulu cu încetulu și materiile explozibile, după ce au fostu amestecate cu sodiu, cu pamentu și amoniacu, au fostu arse încetulu cu încetulu. După o jumătate de ōra, cea din urma din flacarile roșii și din spiralele de fum galben pe care le emiteu aceste materii în combustione, se mistuia. Poparațiunea din Birmingham era scapată.

Se constatăm cu acēsta ocaziune că o operațiune analoga s'a efectuat acum cātiva ani în Elveti'a. Autoritățile avēdu a distruge vreo mie de chilogramme de dinamita, fabricate în modu clandestinu, le arseră fără nici-unu accident, exploziunile de dinamita fiindu determinate prin per-cusiune, era nu prin căldură. Autoritățile franceze, care avura a efectua și ele o asemenea operațiune, aruncară dinamita în apă și o depuseră în fortulu

Joux, din Jura. Câte-va luni mai tardiu, fortulu Joux sari in aeru cu 30 sêu 40 de ômeni, cari formau garnisón'a. („Romanulu“.)

Itali'a.

Se telegrafédia urmatórele din Rom'a lui „N. fr. Presse“ cu dat'a de 11 Aprile:

„D. Mancini, ministrulu de externe alu Italiei, a tinutu in siedinti'a de astadi a Senatului unu lungu discursu asupra politiceii esteriore. Dsa arata mai ântaiu cã toti senatorii au fostu de aceeași parere asupra situatiunei esteriore intarita prin sfortiarile guvernului, si toti au laudatu relatiunile in care se afla Itali'a cu Germani'a si Austri'a si ale caroru consecintie se vedu in unitatea de procedare a celoru trei poteri si in influinti'a cea mare a Italiei.

Eu nu potu aci, adaoșe ministrulu, decãtu se repetu cele ce am disu in Camera, de si declaratiunile facute acolo au incinsu o polemica la care nu me asteptamu. Dsa nu s'a marginitu in Camera a citi declaratiunile pe care cu pușinu mai inainte le facuse comitele Kalnoky in delegatiuni si care stabilescu intielegerea celoru trei poteri in scopulu mantinerii pazei. Itali'a, in unire cu Austri'a si Germani'a urmaresce o politica de pace si ordine. Ea n'are nici-unu felu de intentiuni ostile. Singur'a sa sfortiare este de a mantinê liniscea in Europ'a in interessulu civilisatiunei. Acêsta intielegere nu micsiorédia nici independenti'a nici demnitatea natiunei. Daca unii dicu cã acêsta aliantia va fi seraca in rezultate materiale, apoi aceia nu cunoscunici cum natur'a ei. Ceea ce voiescu cele trei poteri este pacea si mantinerea ei, la ceea ce s'a si ajunsu. Sunt zadarnice silintiele de a espune form'a acestei intielegeri; este destulu d'a se scî cã ea exista si cã este basata pe indatoriri si drepturi reciproce. Guvernulu nu se va abate dela acêsta cale, dara elu va intretinê bune relatiuni si cu Engliter'a si va cautã cu cea mai mare ingrijire d'a face cã relatiunile cu Franci'a se fia in adeveru amicale, cã-ci un'a nu esclude pe cealalta.

Unirea dintre cele trei State n'a avutu nimicu ostilu contra Franciei, si din parte'i pôte spune cã tôte sfortiarile sale au tinsu a face se se aplanedie si se se uite tôte neintielegerile ce se ivisera in aceste din urma timpuri intre Franci'a si Itali'a. Acêsta procedare a guvernului este naturala, de vreme ce ea corespunde mai bine cu interesele Italiei. Candu dara cineva afirma cã noi lucramu astfelu, fiindu-cã ne silescu la acêsta indatoririle ce le-amu luat facia cu cele doue State din centrulu Europei, apoi acêsta este o calumnia, precum este o calumnia aceea d'a se dice cã politic'a nãștra interna este condusa dupa acele indatoriri.

Nici-unu barbatu de Statu italianu, ori-carui partid ar apartinê elu, nu s'ar supune, spre a potê incheiã o aliantia, la nisce conditiuni care aru fi de natura a ingustã independenti'a statului. Daca acêsta afirmatiune ar fi adeverata, atunci cum amu fi potutu noi se proclamamu reform'a electorala. Astfelu dara, procedarea nãștra facia cu Franci'a este naturala, voimu se fimu amici, dara acêsta nu vrea se dica cã nu vomu veghiã cu mare bagare de sêma la tôte miscarile care aru potea se aduca o vatemare interesselor nãștre. Ceea ce ceremu noi dela toti, este d'a tinê sêma de aceste interese. Daca de exemplu natiunea francesã ar voi se intemeiedie pe cõștele Marei mediterane unu imperiu africanu, ar potea ôre Itali'a, care este unu Statu maritimu si care'si are in comerciulu maritimu bas'a esistentiei sale, se privêșca in liniscea la asia ceva? Nu, cã-ci Itali'a, nu pôte se urmedie o politica de sinucidere.

Negociarile cu Franci'a asupra actiunei despugubirilor provocate de impregiurarile din Sfax, s'au terminatu; acelea asupra capitulatiunilor se voru terminã candu Franci'a va dã lamuriri asupra legiloru care trebue se reguledie justiti'a. Nu potu satisface dorinti'a unoru din senatori d'a publicã documentele asupra cestiunei tunesiane, mai ântaiu fiindu-cã se urmédia inca negociari, si alu doilea fiindu-cã acea publicare ar isbî in simtiementulu nationalu si l'ar inasprî, ceea ce nu este nici de doritu nici folositoriu. In privinti'a Egiptului, dn. Mancini repeta cele dise in Camera.

Intru ceea ce privesce cestiunea dunarêna, dsa presenta o „Carte Verde“, observa inse cã ea contine numai o espunere istorica.

Dlu senatoru Pantaleoni, care deplansese insuficienti'a sistemii parlamentare in privinti'a politiceii esteriore si esprimase dorinti'a cã se i se asigure Corõnei o mai mare influentia asupra acestei politice, dn. Mancini i'rspunde cã, in privinti'a

celui de ântaiu punctu, dsa este cu totul de alta parere. Sistem'a parlamentara ne garantédia contra grabiriloru si face preste potintia cã sôrtea unei tieri se depinda de unu singuru omu, care, ori-cãtu de mare ar fi elu, totu nu pôte scapã de indemnurile dispositiunei si ale arbitrariului. Sistem'a parlamentara a unitu Itali'a prin Cavour si Rattazzi si a condusu la Rom'a, unde suntemu acuma si unde vomu remanea. Intru ceea ce privesce celu de alu doilea punctu, dnulu senatore Pantaleoni a amintitu sistem'a anglesa, dupa care Regin'a si ministrulu conduce politic'a din afara, dara este periculosu lucru d'a stramutã pe continentu tôte institutiunile Constitutiunei anglese si acêsta ar fi si mai periculosu inca pentru Itali'a, unde Constitutiunea regulédia fôrte lamuritu positiunea regelui si stabilește, cã in politic'a din afara nu se pôte intreprinde unu demersu insemnatu decãtu numai cu consimtiementulu regelui si sub raspunderea ministrului afaceriloru straine si a ministrului presedente. Ministrulu mai adaoșe la aceste esplicatiuni inca cãteva lamuriri asupra concursului ce guvernulu a datu tendentieloru de colonisare si incheia accentuandu inca odata cã tint'a Italiei nu este alt'a, decãtu mantinerea pazei si a civilisatiunei.

Correspondentie particulare ale „Observatoriului“.

— București. (Institute pentru educatiunea secului femeiescu). Diariulu DVõștra s'a interessatu dela inceputu in gradu eminentu pentru educatiunea si instructiunea sexului femeiescu si a trasu la tôte ocasiunile atentiunea parintiloru si preste totu a natiunei la acêsta cestiune de viêtia si môrte pentru dens'a. Dara in acêsta materia nici-odata nu se va dice nici se va scrie prea multu. Totu din acêsta cauza eu ve voiu intretinê astadata mai multu numai cu sciri relative la scõșele de fete si la asia numitele pensionate atãtu de ale statului cãtu si private, puse totu sub inspectiunea suprema a guvernului; premitu inse cã daca asiutã se ve spunu totu ce vediu aici facendu-se pentru cultur'a sexului femeiescu, ati avea o di intrêga se totu cititi; in lipsa mare de timpulu fisicu me voiu margini numai la unele sciri sporadice.

Din Buletinulu sau Anuariulu vastu alu ministeriulu cultelor si instructiunei publice pe care credu cã'lu aveti, veti aflã usioru numerulu scõșelor de fete care de cãtiva ani incõșe s'au inmultitu in totu coprinșulu tierei; aci inse vomu reflectã numai la cele din prim'a capitala, in care pe langa asia numitele scõșe primarie existente in fiacare circumscripțiune (asia numite colori sau parti ale capitalei) se afla unu gimnasiu si scõla pedagogica de fete ale statului, apoi si siêse pensionate, dintre care unele vechi, altele mai noue si din tôte mai alesu doue de renume prea bunu. Alaturea cu acestea vine renumitulu „Asilulu Elen'a Dõmn'a“, intru care numerulu elevelor in anii din urma a crescutu dela 200 la 360 asia, cãtu auctoritatea respectiva se vediu dilele trecute silita a publicã, cã n u mai pôte primã alte eleve! In acesta aflaiu si patru orfane dela dvõștra, fetitue cu portari fôrte bune, sanetõșe si vesele, dara vai, un'a din ele apucase a'si uitã limb'a sa in tinutul de unde fã adusa, din care cauza perde unu anu intregu. Asia se crescu la dv. fetele de romani?!

Despre asilu imi rezervu a ve spune alta-data ceea audite in examenele publice si ceea ce voiu audî in productiunea in arte diverse la care sunt invitati cãtiva ômeni betrani pentru asta-sêra. Astadata ve recomandu spre citire dissertatiunea si program'a dela Institutulu de fete cunoscutu aici sub titlu:

Educatiunea romana sub directiunea dõmnei Elisa Manliu. 1882. Form. 4°, pag. 48.

Dõmn'a Elisa, soçi'a dlui Manliu, unulu din profesorii cei mai eminenti dela liceulu S. Sava, fusese mai inainte profesõre la scõla statului, êra dupa aceea intemeiã institutu independentu, in care se afla in timpulu de facia preste 80 de eleve. Partea ântaia a dissertatiunei „despre educatiunea fetelor nãștre“, este camu pessimista, ceea ce eu imi esplicu usioru din zelulu nobilu si chiaru extraordinariu alu dõmnei si domnului Manliu de a voi se corêga defectele societatiei cu o di mai inainte si in fervõrea acelu zelu a nu apretiad de ajunsu acea scurtime a timpului ce a statu natiunei nãștre la dispositiune spre a face si acestu progresu pe care l'a facutu; cã se tacu, cã generatiunea actuala dintre 20 si 45 de ani necunoscundu din propri'a experientia unde a statu cultur'a ânimei si a spiritului inainte cu 25 si 40 de ani, nu pôte mesurã bine distanti'a dintre o generatiune si alt'a. Scimu si noi, cã astadi mai e spoiêla multa, dara totu cam asia vedemu cã se intempla si la alte popõra, care au inceputu cu doue vécuri de ômeni inainte nãștra.

In totu casulu ve rogu cã se reproduceti si DV. studiulu dõmnei Elisa Manliu, incai dela pag. 8 inainte pentru lectõșele dvõștre. Êta'lu:

„Citaramu, la incepntu, din scrierile dloru Florianu si Stefanescu. VEDIURAMU culorile negre, dar esacte, cu cari ne descriu acesti barbati starea culturai nãștre. Dar de candu au scrisu a trecut unu timp de cãtiva ani. De atunci invetiamentulu privatu, povarnitu pe calea reului, a mersu totu mereu rostogolindu-se; cã-ci nimenea nu s'a ingrijitu se-i puie inainte o stavila puternica, care se-lu oprêșca celu pușinu din acestu drumu primejdiosu.

Adi, zapacêla e la culme. Nici-unu punctu de orientatu nu mai exista. Suntemu in tocmai cã pe unu oceanu intinsu, fãra carma, vedemu numai cerulu si ap'a, si furtun'a e aprõpe. Ce ne facemu? Unde mer-

gemu astu-felu? Plutimu pe o mare de idei cari mai straine cari de cari mai vetametõre, si fãra se scimu, ne agatiamu pe incercate, pe pipaite, candu de unele, candu de altele, cã dõra vomu esi la unu limanu mai bunu. Zadarnice incercari! Cum voimu se scapamu, cum voimu, se nu ne cufundamu mai reu, candu totu ce apucamu in mana e umbra, nu e nimicu solidu! Acêsta o vedu toti ômenii speciali. Fericirea familie e amenintata, audimu repetandu-se mereu. Si cum vomu cã se nu fia astu-felu, candu familie nu-i damu nisce elemente solide, si bine formate, bine preparate pentru cã se'i faca si se'i sustina acêsta fericire. Cum? Candu importamu si amu vrea se punemu in practica nisce idei excentrice, in privintia femeii, esite din creerii unoru ômeni exagerati. S'au gasitu, prin alte parti ômeni, cari se sustina aceste idei, fãra se se gandêșca nici la natur'a femeii nici la destinatiunea ei in societate. Si apoi noi, cã imitatori servili a totu ce bate la ochi, le-amu adoptatu fãra controlu, si facemu prin respantii parada de ele, bagandu-le in capulu femeii, fãra cã se gandêșca cine-va cãtu sunt de primejdioșe aceste idei si la ce rele ne ducu. De aci, din amesteculu acestoru idei, diferite sisteme de instructiune spre a ajunge la scopu, partea educativa fiindu lasata cu totul in voia intemplarii. Unele persõne, conducetõre de internate, voindu se corespundia gustului si ilusiuniloru nebasate ale unoru parinti, au inceputu se incarce pe elevele din scõșele ce dirigédia, cu felurite studii, cari pâna aci le invetiau numai baetii. Au introdusu studii, cari aducu prea pușinu folosu fetelor, proscrinduse, in unele locuri, chiaru si lucrulu de mãna, chiaru si multe din ceea-ce ar fi strictu necessariu pentru cultur'a femeii romane. Si pentru cã institutul se aiba o forma mai atragetõre, punu pe frontispiciu titluri pompõșe. Lumea alêrga cu gramada, cã la unu lucru nou — mai alesu cã adi suntemu in timpulu formelor — si'si incredintidia fetele, cã se invetie multe si de tôte, si cã se nu invetie nimicu din ceea-ce ar trebui unei femei. Cu modulu acesta ei introducu in eleve unu felu de inganfãre, le facu ilusiuni, cari le rapescu ori-ce idee practica pentru o viatia fericita familiara. Dar noi voimu se damu elevelor nãștre o educatiune inalta, aristocratica, dicu aceste persõne, de aceea nu le ocupamu cu lucruri de gospodarie, etc. Ôre acêsta va se dica educatiune inalta? . . . Priviti in alte parti si veti vedê, cã damele de trêpta cea mai inalta posedu cunoscintiele necesare pentru gospodarie, cã ele sciu totu ce se petrece in bucataria lor, in cas'a lor. Admittiendu pentru unu momentu acêsta cã bunu, facemu intrebarea: Unde ve este program'a? . . . Unde sunt productiunile pe acestu teremu? Tristu! . . . dar lucrulu e adeveratu! Altii au constatat'o mai inainte si noi pe fia-care di verificamu lucrurile.

In alte internate apoi, cã-ci nu in tôte se practica acestu sistemu de instructiune, alte idei gasimu despre femeie: nisce idei diametralmente opuse celor d'ântaiu. Aci noi femeile nu trebue se scimu carte multa, si de aceea li se da elevelor unu felu de lustru numai, care cu timpulu se sterge, se perde, se marginescu la ôre-cari cunoscintie mici si incomplete, la vre-o cãte-va limbi straine superficialu invetiate. Celu pușinu daca aru fi partea educativa desvoltata in aceste internate, de o aspiratiune mai modesta, pare cã aru fi mai indreptatite pâna la unu punctu ôre-care. Dar si aci, cã si in celelalte, nu se are in vedere formare de adeverate mame romane, cari se faca fericirea familie, nici de adeverate femei, cari se inaltie si se sustie curagiulu societatii romane.

Si cele d'ântaiu persõne, cã si cele de alu doilea sunt gresite in drumulu lor. Si cu dreptu cuventu, cã-ci ideile dela cari au plecatu sunt gresite si bazele pe cari au pusu instructiunea sunt êrasi gresite, nepotrivite. O cale gresita nici-odata nu ne va duce la loculu, unde vremu se mergemu.

Daca una din caile espuse nu corespundu cerintieloru societatii nãștre, se cautamu alta care se corespunda pe deplinu acestoru cerintie. Dar mai inainte trebue se ne luminamu asupra naturei si destinatiunii femeii.

Noi voimu cã femeia se fia luminata, pentru cã la rendulu ei se luminedie; se i se dea in sa o lumina potrivita cu natur'a si cu destinatiunea ei in acêsta lume; ceea ce i se dã se fia in stare cã se-i folosêșca atãtu sie-si cãtu si altora din prejurulu ei.

Femeia este egala cu barbatulu, dar diferitu de barbatu. Trebue se intielegemu, se pricepemu in sa bine odata cã egalitatea nu va se dica identitate. Femeia, egala barbatului, pôte avea de indeplinitu o misiune cu totul alta, diferita de a barbatului. Se nu uitamu acestu lucru. Se nu ne preparamu pentru acelasu rolu cã alu barbatului. Atunci amu castigã ceva pentru a deveni barbati, dar trebue s'o marturismu: nisce barbati fôrte necompleti.

Jules Simon a disu: „Aceia cari se apuca din candu in candu se faca pe femei barbati, le injosescu crediendu cã le radica: cã-ci, daca cã femei sunt egalele nãștre, ele nu voru sci nici odata a fi de cãtu nisce barbati prea inferiori“.

Si totu Jules Simon dice: „Barbatulu si femeia au intre dẽnsii multa analogie si neasemanare. Ceea ce au comunu, sunt egali, ceea ce au deosebitu, nu sunt nici de cum comparabili. Acêsta este adeveratu, cu privire atãtu la spiritulu, cãtu si la corpu, atãtu la facultati, cãtu si la drepturi“.

(Va urmã.)

— Clusiu, in 19 Aprile 1883.

In dilele trecute amu avutu onõre a primî in midioloculu nostru pe zelosulu si meritatulu profesoru si directoru alu scõșelor din Berladu dn. Joãnu Popescu, care a venit in Clusiu inșocitu de 29 elevi cu scopu de a'i asiediã la diferite maestrii.

Acesti baiati sunt chiamati a formã class'a de

midulocu sau a meseriasiloru in patri'a loru iubita. La Brasiovu inca a asediatu la diferite maestrii d. Popescu 21 elevi, cu totulu dara 50.

Ei au pornitu cu totii de odata din Berladu, si inca petrecuti de music'a militara, de frati si rudenii, pana la gar'a calei ferate.

Sosindu in Clusiu, au fostu incuati in 3 ospetarii, pana la timpulu candu fiacare s'a dusu la respectivulu maiestru, unde a fostu asediatu din partea comisiunei insarcinata anume cu acestu lucru.

Asiedierea loru a intempnatu si greutati destule si abia s'a potutu efectui in 5 zile, in care timpu firesce si dn. Popescu a petrecutu totu in Clusiu.

Indata dupa sosirea loru aici fura insinuati la magistratu pentru-ca se nu fia suspitionati de nimene. Cu tote aceste nu au potutu scapa de suspitionari, ca-ci foi'a Kossuthiana „Ellenzék” dupa-ce aduse o notitia intre varietati, in care trage atentiunea cititoriloru la acesta invasiune romanésca, si casele parochiali unde petrecu mai multu timpu dn. Popescu le numi (főhadi szállás) cuartiru generale alu invasiunei. A dou'a di consacra unu articlu de fondu, in care dupa câteva afirmari calumniöse si neadeverate facia cu Romani'a precum ca Romani'a si-a castigatu independentia sa actuale cu arme straine fara meritulu ei — uitandu de eroismulu bravei armate romane aretatu lunei la Plevn'a si Grivitia facia cu adoratii loru frati cu turcii,*) s'a scapatu de a marturisitu ca'i este frica de acesti baiati, fiindu-ca atatu ei catu si comisiunea fiindu in corespondentia continua cu cei din Romani'a, usioru potu face o Romania irredenta.

Natur'a omului pecatosu si vinovatu este, ca se teme si de umbr'a sa. Pecatosi trebue se fia fiu lui Atila dela „Ellenzék”, de au frica si de nisce invetiacei nevinovati. In fric'a loru cea mare in numerulu de 50 de baiati au vedutu 250, prin urmare de cinci-ori mai multi decatu cati au venit.

Mirare, ca nu au luat'o la sanetos'a din Clusiu domni dela „Ellenzék” candu au vedutu atatia baiati, buna-ora ca in 1848, candu ungurii din Clusiu vedindu o ciurda de biboli venindu de catra Somesiufalau si eugetandu ca sunt romanii din Campia, cari precum se scie portau sumane negre, au inceputu a trage clopotele intru o dunga si a fugi catra Manasturu.

Norocu, ca nu au sciutu nimicu inainte de sosirea baiatiloru, ca-ci curagiulu ungurescu pote ca si acuma iar fi suitu la clopote.

Atata cu respectu la fric'a lui „Ellenzék”, care si finesece articulu cu: „Timeo Danaos.”

Baiatii sunt asediati in locurile si la maestrii cei mai buni, legandu-se contractu cu ei. Mai toti sunt pe 3 ani, candu au de a deveni sodali. Dupa-ce voru deveni sodali au se murga in strainatate, in Germani'a, Franci'a, Itali'a etc., pentru-ca se devina maestri buni.

Le dorescu pacientia si zelu, ca se'si pota ajunge scopulu.

Grijesca, ca ochii toturoru sunt tintiti spre ei, se nu pateze numele stramosiescu, ci se'si aduca aminte, ca fratii si rudeniile lor si-au versatu sangele pe campulu panei ca se le lase mostenire o patria libera. Precum au suferitu acestia glontiele, suferu si densii necasurile impreunate cu invetiarea maestriiloru, ca-ci suferinti'a lor are se aduca bucuria patriei lor si natiunei romane.

In onorea dlui Popescu s'au adunatu intr'o sera junimea universitar si cativa din inteligenti'a romana in gradin'a numita „Stadler.” Aci s'au tinutu o multime de toaste in onorea bravului si zelosului profesorulu, si a conducatoriloru poporului romanu.

Convenirea a tinutu pana la 12 ore, candu ne-amu despartitu toti, ducendu cu noi suvenirile cele mai placute.

Dé Ddieu, ca sacrificiele si ostenelele dlui Popescu se aduca fructe imbelsiugate Romaniei libere si bucuria natiunei romane.

Dé Ddieu multi barbati zelosi pentru cultur'a poporului ca d. Popescu, ca-ci atunci triumfulu va fi cu noi.

Coresp.

Sciri diverse.

In 8 Aprile a. c. a repaosatu in Petridulu de midulocu

Alesandru Baritiu,
parochu gr.-cat.

dupa unu morbu greu de 5 zile, in etate de 68 ani.

Remasitiile pamentesci ale venerab. repaosatu au fostu depuse in mormentu spre eternu repaosu in 11 crt. pe langa ceremoniele funebrele oficiate de catra rever. protopopu alu tractului m. on. dn. Jacobu Lugosianu cu asistenti'a mai multoru preoti tractuali, in presenti'a unui numerosu publicu.

Zelulu invapaiatu alu neobositulu lucratoriu in vii'a Domnului, fraged'a iubire a bunului parinte de familia numai morbulu repentinu si neindurat'a morte ilu potura stinge.

Fia-i tierin'a usiora si memori'a bine-cuventata!

*) N'au trecut numai ani de atunci si iubitorii de adeveru dela „Ellenzék” au si uitatu si se si incerca a falsifica istoria, dara redutele dela Plevn'a sunt martori fideli despre eroismulu armatei romane.

Intrebe pe fratii lor, pe turci, ca le voru spune cu ale cui arme si-a castigatu Romani'a starea actuale, pentru-ca acestora inca nu li s'a vindecatu pelea.

Acesta dorerosa scire o aducu la cunoscintia toturoru amiciloru si cunoscutiloru jalnicii:

Susana Medanu, Justina Popescu, Victoru Baritiu, Regina Petruca, Virginia Serbu, ca fiu si fice; Georgiu Baritiu, redactoru etc., Veronica Popu nasc. Baritiu, preotésa, Leonu Baritiu, inspectoru de scóle, Josifu Baritiu, propriet., Octaviu Baritiu, profesorulu gimnasiale, ca sora si frati; Maria G. Baritiu nasc. Belisaru, Maria O. Baritiu nasc. Margineanu, Amfilochie Popu preotu, ca cumnatu si cumnate; Elena Baritiu, Paulu Medanu, oficialu la tribunalulu reg. din Turd'a, Basiliu Popescu, preotu, Simeonu Popu, administratoru protopopescu, Joanu Gabudeanu preotu, Joanu Serbu, preotu, ca nora si gineri:

in numele lor si alu numerosiloru nepoti si nepote ale multu regretatului repaosatu.

— (Necrologu). Maria Porutiu nasc. Ciacianu, ca soia, Juliu Porutiu parochu gr.-cat. in Campeni cu soia sa Juli'a, Augustu Porutiu, proprietariu si docente, cu soia sa Anastasia, Aureliu Porutiu, parochu gr.-cat. in Desmiru cu soia sa Ana, Valeriu Porutiu oficialu reg. la telegrafu in Temisiór'a, Stefanu Porutiu, oficialu reg. totu acolo, cu soia sa Berta, Emiliu Porutiu practicantulu de conceptu la tribun. reg. in Alba-Jul'a, Samuilu Porutiu cooperatoriu in locu si soia sa Veronica, Maria Achimu n. Porutiu cu soia sa Georgiu Achimu oficialu reg. la telegrafu in Temisiór'a, Victoru Porutiu teologu in Blasiu, ca fi si fice; Ana Sanciali nasc. Porutiu preotésa in Cudsiu, ca sora; Samuilu Porutiu consiliariu reg. la ministeriulu de interne in Budapesta, ca frate, precum si numerosi consangeni, cumnati si amici anuntia cu dorere repausarea neuitatulu sociu respective parinte, socru si frate dulce

Stefanu Porutiu,

parochu gr.-cat. in Cianulu-desiertu

intemplata in 12 a lunei curente in Cianulu-desiertu, in etate de 65 ani.

La ceremoniele funebrale indeplinite in 14 l. c. de catra m. on. dn. protop. tractuale Jacobu Lugosianu impreuna cu administratorulu ppescu alu Mahaciului Simeonu Popu, pe langa asistenti'a aloru 8 preoti tractuali — reputatiunea, de care s'a bucuratu in viétia piulu defunctu ca preotu zelosu, parintele de familia neobositu si cetatianulu virtuosu a atrasu unu publicu numerosu din locu si giuru.

Era unu spectacolu pe catu de tristu, pe atatu de maretu, vedendu veduv'a franta de dorere, brav'a matróna inzeestrata cu tote virtutile femeiesci, cum impreuna cu optu fi si o fice incungiurau cosciugulu rarului sociu si dulcelui parinte, udandu'lu cu cele mai ferbinti lacrimi de iubire si petrecendu'lu pana la mormentu intre suspine din adenculu animei rescunoscatore.

Nobil'a tulpina s'a desradacinatu sub sarcin'a aniloru si a fructelor neobositei sale activitati; iau remasu inse mladitiele demne de dens'a in acei optu fi bravi, carora pe langa tote impregiurarile prea grele familiari si materiali le-a datu educatiunea receruta de a fi membrii folositori ai biserice si natiunei.

Fia-i tierin'a usiora si amentirea bine-cuventata!

— (Prinderea lui Spanga). In 31 Martiu a. c. s'a prinsu multu cantatulu Paulu Spanga, care se crede ca a omoritu pe presedintele Mailath in Budapesta. Arestarea s'a urmatu astu-felu: Proprietarés'a unei case de prostitutie a denuntiatu politiei, ca la densa a petrecutu nóptea unu tineru cu o fata. Elu a plecatu desu de diminétia dicendu, ca se va întorçe. Femeia spuse, ca tinerulu avea pe obrazu unu semnu de rana, intocmai ca Spanga. Tinerulu lasase in acea casa unu paltonu si o umbrela. Unu inspectoru de politie pleca indata cu femeia, avendu intentia se faca pe stapenulu casei si daca se va întorçe tinerulu se ii presinte umbrel'a si paltonulu, cu care ocaziune va putea vedea cu cine are a face. Candu sosira acasa, aflara, ca Spanga era deja in casa si ca isi ceruse lucrurile, pe cari luandu-le pleca imediatu. Inspectorulu se convinse, din descrierea scurta a platonului sau gerocului, ca era Spanga si se lua iute dupa dinsu ajungendu'lu pe malulu Dunarei. Aci unu sergentu saluta pe inspectoru, ceea ce facu pe pretinsu Spanga se observe ca era urmaritu. Elu pleca mai repede; inspectorulu ilu urma pana in promenada. Strainulu trecu pe langa teatru si intra in strada Andreiu, era inspectorulu inconjura teatru.

Ajungendu la edificiu redutei strainulu vedu in faci'a se pe urmaritorulu seu. Elu se întorçe deodata si alergia pana la otelulu Spender. In man'a stanga tinea umbrel'a; man'a dreapta o avea in bosunaru gherocului, unde se vedea ca tinea ceva. Inspectorulu banuindu, ca era o arma, se repedi, ajunse pe fugaru si lu apuca de bratiulu dreptu. Strainulu se smaci, scose unu revolveru si isi trase trei focuri in obradiu. Numai glontiu alu treilea i intrase in gura, oprindu-se intr'unu osu.

Intr'acestea inspectoru primindu ajutoru dela unu lucratoru Schmid, tranti josu pe strainu, apoi lu pusera intr'o birja si lu dusera la primarie. Venindu repede doctorulu Kovacs, dete ajutoarele necesare strainului, care zacea ca mortu si in scurtu timpu ilu aduse la cunoscintia. La diferitele intrebari, elu raspunde in fine: „Spanga vagyok”. (Eu sunt Spanga.) Elu a repetatu si in faci'a comisariului Bacho si a procurorului, ca densu e Spanga, ca se cunoște cu Berecz, Pitelyi si Javoru (arestati deja) dar dice ca n'a fostu in casa lui Mailath din vara trecuta si nici n'ar fi fostu facia la omorirea aceluia. — La Spanga s'au gasitu prin haine 52 florini in hartie; 3 fl. argintu; o sticlutia cu unu licidu — pote otrava — tigari, unu césornicu, o pareche manusi, chei mici, unu cutitiasu si alte maruntisuri. Elu a fostu transportatu in spitalu. Ran'a nu e mortala, dar medicii dicu, ca pote veni si mortea in urm'a unei aprinderi de creeri.

(„Resb.”)

— (Siedintia publica.) Societatea de lectur'a a tinerimei dela institutul pedagogicu-teologicu romanescu din Aradu. Ve invita respectuosu la siedintia publica, ce o va tine Domineca in 24 Aprile (6 Maiu) a. c., sér'a la 7 ore, in sala cea mare a institutului. Comitétulu.

Ofertele benevole, menite pentru bibliotec'a societatii, se voru primi sér'a la cassa, si se voru chita in jurnalulu diecesei.

Programa.

1. D. professoru Atanasiu Tuducescu, ca presedinte-conducetoriu, deschide siedintia.
2. „Iata diua triumfala”, imnu cu textu de M. Pompiliu, musica cuartetu de Humpel, se va canta de corulu vocalu sub conducerea dlui I. Hendl directoru de conservatoriu.
3. „Despre cultulu santelor icone”, disertatiune de Petru Cimponeriu, clericu in curs. III.
4. „Balcanulu si Carpatulu”, poesie de Vasilie Alexandri; o va declamá Joanu Vaida, clericu de curs. II.
5. „Dambovitia”, cantata de corulu instrumentalu sub conducerea lui Virgiliu Papu, clericu de curs. III.
6. „Umbr'a lui Mircea la Cozia”, poesie de G. Alexandrescu; o va declamá Georgiu Rusu, clericu de curs. I.
7. „Romantia”, poesie de E. Cotachi melodie de: D. Franchetti, cantata solo-baritonu de Joanu E. Dudulescu, clericu in curs. III.
8. „Influinti'a classicismului elinu asupra civilizatiunei popóreloru”, disertatiune de Jacobu Zorca, clericu in curs. III.
9. „Ardeleana”, executata de corulu instrumentalu.
10. „Mihnea si Baba”, poesie de Dimitrie Bolinteanu; o va declamá Joanu Moldovanu, clericu de curs. III.
11. „Doine poporale”, cantate de Mateiu Milencovicu, preparandu de curs. III si de Georgiu Tomi, preparandu de curs. II.
12. Presedintele conducetoriu inchide siedinta.

Spre sciintia.

La inceputulu saisonului de primavara imi permitu a ve atrage atentiunea Dvostra asupra **negotiului meu de semintie infiantu de patruzeci-si-unu de ani.** — Tote semintiele pentru agricultura ca si de legume si de flori le primescu din sorginte sigura si le vendu pe acestea cum si in o parte recoltate de mine insu'mi, in calitate garantata buna pentru germinatu.

Fiindu-ca me ocupu exclusivu numai cu negociulu acesta sum si in stare a concentra asupra acestuia intréga mea atentiune ceea ce asigura stimatei mele clientele unu serviciu realu si promptu.

La cerere servescu cu pretiu curentu ilustratu gratis si franco.

(154)

Cu deosebita stima

Franciscu Tauffer,

representantu alu reuniunei de agricultura din Ardealu, Clusiu Bel-Középutcza Nr. 6.

Editoru si redactoru responsabile: **G. Baritiu.**
Tipariulu lui **W. Krafft.**